

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ISSN 2545-3998

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ, КНИЖЕВНИ
И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC, LITERARY
AND CULTURAL RESEARCH

ГОД. I, БР. 2
ШТИП, 2016

VOL. I, NO 2
STIP, 2016

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. I, Бр. 2
Штип, 2016

Vol. I, No 2
Stip, 2016

ISSN 2545-3998
<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип,
Република Македонија

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Република Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Република Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Георгета Раца, Универзитет Банат, Романија
Астрид Симоне Грослер, Универзитет Банат, Романија
Горан Калоѓера, Универзитет во Риека, Хрватска
Дејан Дуриќ, Универзитет во Риека, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Зеки Ѓурел, Универзитет Гази, Република Турција
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Гурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delcev University, Faculty of Philology, Stip,
Republic of Macedonia

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, United States of America
Tole Belcev, Goce Delcev University, Republic of Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delcev University, Republic of Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Georgeta Rata, Banat University, Romania
Astrid Simone Grosler, Banat University, Romania
Goran Kalogjera, University of Rijeka, Croatia
Dejan Duric, University of Rijeka, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey
Zeki Gurel, GAZI University, Republic of Turkey
Elena Daradanova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercrusse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Драгана Кузмановска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Светлана Јакимовска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Даница Гавриловска–Атанасовска (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Светлана Јакимовска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ
РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. фах 201
МК-2000 Штип, Македонија
ISSN 2545-3998
<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип:

<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Dragana Kuzmanovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska

LANGUAGE EDITORS

Danica Gavrilovska-Atanasovska (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST
EDITORIAL COUNCIL
Faculty of Philology
Krste Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip, Macedonia
ISSN 2545-3998
<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice per year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.

All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

11 ПРЕДГОВОР

Д-р Драгана Кузмановска, декан на Филолошкиот факултет во Штип
FOREWORD

Dragana Kuzmanovska, PhD, Dean of the Faculty of Philology in Stip

ЈАЗИК / LANGUAGE

15 Даринка Маролова

ПОСТАПКИ ПРИ ПРЕВЕДУВАЊЕТО НАСЛОВИ НА КНИЖЕВНИ
ДЕЛА ОД ГЕРМАНСКИ НА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК

Darinka Marolova

PROCEDURES WHEN TRANSLATING LITERARY WORKS TITLES
FROM GERMAN INTO MACEDONIAN

25 Natalija Pop Zarieva, Krste Iliev

COMPARATIVE LINGUISTIC ANALYSIS OF RUSSIAN AND ENGLISH
PROVERBS AND SAYINGS

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

35 Igor Grbić

OCCIDENTOCENTRIC FALLACY: DOWNSIZING THE WORLD, OR
KEEPING THE OTHERNESS OF THE OTHER

49 Марија Ѓорѓиева-Димова

ИСТОРИЈАТА КАКО ИНТЕРТЕКСТ

Marija Gjorgjieva Dimova

HISTORY AS AN INTERTEXT

61 Stefano Redaelli

POETICHE MATEMATICHE, MATEMATICHE POETICHE

Stefano Redaelli

MATHEMATICAL POETICS, POETICAL MATHEMATICS

71 Bilge Kaya Yiğit

SİNOPLU SAFAYÎ HAYATI ESERLERİ VE İNEBAHTI VE MOTON'UN
FETHİNİ ANLATAN FETİHNAMESİ

Bilge Kaya Jigit

SAFAYÎ WHO IS FROM SINOP, HIS LIFE, HIS WORKS AND THE
FETİHNAME OF İNEBAHTI AND MOTON

83 Snežana Petrova
L'ACTION TRAGIQUE DES « FURIEUX »: LA MÉDÉE DE CORNEILLE ET SES SOURCES ANTIQUES
Snežana Petrova
THE TRAGIC ACTION OF “FURIOUS”: MEDEA BY CORNEILLE AND ITS ANCIENT SOURCES

93 Eva Gjorgjievska
LES MOTIFS DU MATRICIDE DANS LES ÉCRITS DE JEUNESSE DE MARCEL PROUST
Eva Gjorgjievska
THE THEMES OF MATRICIDE IN THE EARLY WRITINGS OF MARCEL PROUST

99 Mahmut Çelik, Alirami İbraimi
SABİTYUSUF ‘UN “KÖTÜ YÜREKLİ OLAN KİMDİR“ ADLI HİKÂYESİNDE AİLE KAVRAMI
Mahmut Celik, Alirami İbraimi
THE FAMILY IN SABIT YUSUF’S “KÖTÜ YÜREKLİ OLAN KİMDİR?” STORY

107 Славчо Ковилоски
ЗАПИСИ НА МАРГИНИТЕ: ОД КНИЖЕВНОТО НАСЛЕДСТВО НА МАНАСТИРОТ ТРЕСКАВЕЦ
Slavcho Koviloski
RECORDS ON THE MARGINS: FROM THE MONASTERY LITERARY HERITAGE OF TRESKAVEC

КУЛТУРА / CULTURE

115 Трајче Стојанов
ЕДНА МОЖНА КРИТИКА НА БАХТИНОВАТА ИНТЕРПРЕТАЦИЈА НА ДОСТОЕВСКИ
Trajce Stojanov
A POSSIBLE CRITIQUE ON BAHTIN’S INTERPRETATION OF DOSTOEVSKY

127 Ана Попова
LES PUISSANCES CÉLESTES ET LA SECONDE VENUE DU CHRIST SUR LES FRESQUES DE SAINT-GEORGES À POLOŠKO
Ana Popova
THE CELESTIAL POWERS AND THE SECOND COMING OF CHRIST IN THE PAINTED DECORATION OF ST. GEORGE AT POLOŠKO

143 Екатерина Намичева, Петар Намичев
АВТЕНТИЧНОСТА И ЗНАЧЕЊЕТО НА ТРАДИЦИОНАЛНИТЕ НАСЕЛБИ ВО МАКЕДОНИЈА
Ekaterina Namiceva, Petar Namicev
AUTHENTICITY AND PRIDE OF VERNACULAR SETTLEMENTS IN MACEDONIA

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

- 159 Regula Busin**
REDEMITTEL AUS SICHT DES FREMDSPRACHLICHEN
ERWACHSENENUNTERRICHTS
Regula Busin
PHRASES FROM THE PERSPECTIVE OF FOREIGN-LANGUAGE ADULT
EDUCATION
- 171 Игор Станојоски**
ФОНЕТСКИ И ФОНОЛОШКИ ДЕВИЈАЦИИ ВО УПОТРЕБАТА НА
МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК КАЈ ПОЛСКИТЕ И УКРАИНСКИТЕ СТУДЕНТИ
Igor Stanojoski
PHONETIC AND PHONOLOGICAL DEVIATIONS IN THE USE OF
MACEDONIAN LANGUAGE BY POLISH AND UKRAINIAN STUDENTS

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

- 185 Весна Мојсова-Чепишевска**
МАКЕДОНСТВОТО КАКО СИМБОЛ НА ГРАДИТЕЛСТВОТО
Vesna Mojsova Cechishevskaa
THE MACEDONIANSHIP AS A SYMBOL OF BUILDING
- 193 Марија Гркова**
ЗА ЧУВАЊЕТО НА ИДЕНТИТЕТОТ НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК
Marija Grkova
THE MAINTENANCE OF THE MACEDONIAN'S LANGUAGE IDENTITY

ДОДАТОК / APPENDIX

- 199** ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ
ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“
CALL FOR PAPERS
FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

Славчо Ковилоски**ЗАПИСИ НА МАРГИНИТЕ: ОД КНИЖЕВНОТО НАСЛЕДСТВО
НА МАНАСТИРОТ ТРЕСКАВЕЦ**

Апстракт: На маргините на многу црковни книги се испишани бројни записи кои изнесуваат информации и раскажуваат приказни за секојдневниот живот на обичните луѓе. За оваа прилика, ние ги истражувавме и ги презентираме записите на маргините од црковните книги на манастирот „Трескавец“, Прилепско.

Клучни зборови: *Трескавец, записи, маргини, црковни книги, Алекса Кочовиќ, Алекса Попов, поплава.*

1. Вовед

Записите испишани надвор, настрана од основниот ракописен или печатен текст ги сретнуваме на повеќе места во светската и во македонската книжевност. Според својот карактер, тие се неформални белешки, но се слеваат со основниот текст, повешто или поневешто го дополнуваат, му вдахнуваат живот, ја зголемуваат севкупната слика, односно на субјективен начин предаваат нова приказна. Тие претставуваат летописни белешки, хроники на едно време за кое запишувачот сметал дека треба да биде забележано. Овие записи на маргините, или маргиналии, ги оставале пишувачите на книгите, препишувачите или читателите.

Средновековната книжевност изобилува со бројни вакви примери, со записи оставани на маргините на црковните, односно богослужбените книги. Според зборовите на Радмила Угринова-Скаловска: „Тоа е она што на 'сувите' историски факти им дава живот, што ја пополнува празнината помеѓу две дати од два историски настани; низ записите ги догледуваме живите луѓе што учествувале во создавањето на тие настани“ (1975, стр. 6). Бидејќи за македонските записи и натписи е пишувано во повеќе наврати (Љуб. Стојановиќ, Јордан Иванов, Радмила Угринова-Скаловска Љубен Лапе, Блаже Конески и др.), нема да се задржуваме на објаснувањата за нивното значење и за нивното место во македонската книжевност.

2. Записи од книжеvnата оставнина на манастирот „Трескавец“

Во оваа прилика ќе посветиме внимание на неколку записи кои потекнуваат од Прилепско. Како што е познато, во средновековниот период во прилепскиот крај постоеле неколку скрипторски центри: во манастирот „Трескавец“, во „Зрзе“ и во „Слепче“. Во овие манастири се пишувале или се препишувале голем број ракописи, најчесто со црковна содржина. За жал, во XIX век, со „откривањето“ на словенството во Македонија, најголемиот дел

од нив биле разграбани и изнесени од Македонија. За потребите на богослужбите, пак, биле „увезувани“ други, печатени книги, најчесто од Русија. Со такви книги располагала и манастирската библиотека во манастирот „Трескавец“.

При нашето истражување на преостанатите зачувани книги од изгорената манастирска библиотека, во осум од нив евидентиравме записи на маргините или на последните празни страници. Во нив ги регистриравме автографите на неколкумина свештеници кои богослужеле или само на кратко престојувале во манастирот „Трескавец“, како и записи за неколку значајни настани од XIX и првите години на XX век. Да споменеме дека овие записи се напишани со граѓанска кирилица, односно не се на црковнословенски јазик.

Неколку кратки ракописни белешки и автографи сретнуваме со потписот на архимандритот Герасим. Според овие записи можеме да го утврдиме потеклото на книгите, односно местата од каде што биле донесени. Така, во *Минејот* за септември, кој потекнува од светогорскиот манастир Хилендар, ја наоѓаме белешката дека него го „принесе архимандрит Герасим од Москва“. Според записите на архимандритот Герасим „на спомен од манастир Хилендар“ во манастирот „Трескавец“ принел уште и: *Минеј* за месец јуни, *Минеј* за месец јули, *Минеј* за месец август и *Минеј* за месец октомври. Бидејќи во научните текстови и во други извештаи коишто се однесуваат на „Трескавец“ не успеавме да пронајдеме, односно да регистрираме архимандрит со име Герасим, нашата претпоставка е дека станува збор за црковно лице коешто не потекнувало од Прилеп и кое во „Трескавец“ се задржало сосема кратко. Ја оставаме отворена можноста и за руско потекло на овој црковен великодостојник.

Во *Минејот* за јули наоѓаме еден запис којшто ни ја утврдува годината на издавање на книгата. Имено, на првиот лист на овој *Минеј* стои белешката дека: „1861 год. е печатена ова книга“. Понатаму, во *Минејот* за август на страница 1 е запишано: „овој *минеј* похалопа у императорица и самодржцу“, без да се наведат нивните имиња. На страница 3 стои записот: „г-дина Јованову манастир Хиландар на спомен“, а од страница 8 дознаваме дека книгата во „Трескавец“ ја донел погоре споменатиот архимандрит. *Минејот* за октомври има повеќе записи на српски јазик на празната претпоследна страница. Меѓу нив ќе ја издвоиме белешката: „Једини херој, који се успешно бори против порока и обести јесте Марија“. Под него стои датумот: „31/18.X.1937 г., м-р Трескавец, ученик II раз. Богословије...“, но за жал, името е нечитко поради физичките оштетувања на книгата. Нашето мислење за овој запис на ученикот чие име не успеавме да го дознаеме, е дека како единствен спас од пороците гледал во Мајката Божја – Богородица, односно Марија. Во неа тој гледал прототип на херој којшто со својата правдина, упорност и блаженство, можел да се спротивстави на работите што ја расипувале човечката душа. Ова наше мислење го поткрепуваме и со фактот што во манастирот „Трескавец“ и претходно доаѓале луѓе кои барале лек против алкохолизмот.

Во една друга црковна книга *Сочиненија Свјатого Димитрија митрополита Ростовскога, част прва*, на која на корицата е запишано дека е

подарок од Наум Рошкоски, го сретнуваме потписот на Алексија Кочовиќ, но и два датума: 10 август 1864 година и 1903 година. Во идентификувањето на Алексија Кочовиќ и неговото потекло, се послуживме со книгата *Просветните и политичките прилики во јужните српски области во XIX век* од Јован Хаџи Васиљевиќ и со усни, но непотврдени извори. Во наведената книга, Хаџи Васиљевиќ го споменува Алекса Кочовиќ како еден од учителите коишто предавале од српски книги или на српски јазик во периодот на 60-тите години на XIX век (Хаџи Васиљевиќ, 1925, стр. 119-120). На оваа информација ќе ја додадеме анонимната дописка до цариградскиот весник *Новини*, во којашто се наведува дека во 1862 година во Прилеп и Прилепско, српската влада испратила повеќе српски учители и учебници на српски јазик: „во Прилеп и до денес стојат во сандачи во црквата српските учебници“ (Новини, 1891, стр. 1). Од ова можеме да ги извлечеме заклучоците дека Алексија или Алекса Поповиќ во средината на 60-тите години бил прилепски учител, дека бил мештанин, односно прилепчанец и дека предавал од српски книги. Со оглед на времето кога дејствувал, можно е учителската дејност да ја извршувал и во т.н. ќелијни училишта. Познато е дека овие ќелијни училишта се наоѓале во манастирските центри и дека се учело од црковни книги. На мислење сме дека Алексија или Алекса Кочовиќ, всушност, бил познатиот прилепски свештеник Алекса Попов. Животниот пат на Попов е добро познат и во голема мера се совпаѓа со овие скудни заклучоци за Алекса Кочовиќ. Се знае дека Алекса Попов бил свештено лице, дека изведувал настава по псалтир и црковно пеење и дека бил застапник за учење на мајчин јазик во македонските училишта. Поради ваквите негови ставови, во 1887 година дошол во судир со претпоставените на кои им велел дека: „убаво е човек да знае јазици и на други народи, но кога во црква се чита и пее на мајчиниот јазик - ете од тоа немало поубаво на светот!“ (Ангелески, 2008, стр. 62). Веќе на 2 јули истата година, заедно со Спасе Игуменов и Јован (Јон) подготвиле „Изјава“ во која децидно се наведувало дека сакаат да имаат свое, македонско училиште. Поради притисоците коишто ги трпеле од Егзархијата, тие се откажале од неа и од нејзините училишта. Српската пропаганда се обидела да го придобие поп Алекса на своја страна, особено „поради тоа што тој е претседател на Прилепската општина“, па неговото влијание меѓу народот било големо (Џамбазовски, 1991, стр. 243). По неуспехот со барањата за создавање посебна македонска црква и училишта, Попов постепено се повлекол од општествениот живот. Сепак, тврдењата со кои се изедначуваат Алексија (Алекса) Кочовиќ со Алекса Попов, треба да се земат со резерва и да се потврдат со дополнителни истражувања.

Меѓу преостанатите книги од книжевното богатство на манастирот „Трескавец“ сретнуваме уште еден подарок од Наум Рошкоски, книгата *Слово Недела Митара и Фарисеа*. Во неа сретнуваме еден многу интересен запис од метеоролошки карактер, кој сведочи за голема поплава во Прилеп. Записот се наоѓа на страница 3 и гласи: „1901 јуни 14, во четврток дојде реката в моста у 150 куки, Прилеп“. Иако не е наведено кој ја напишал белешката, на мислење сме дека таа е дело на попот Алексија Кочовиќ.

Книга во која пронајдовме најмногубројни записи на маргините е *Сочиненија Свјатога Димитрија митрополита Ростовскога, част третиа*, печатена во Киев, 1857 година. Во неа, покрај белешките од метеоролошки карактер има и интересни податоци за црковното и просветното дело во Прилеп. Така, своевидно продолжение за податокот од поплавата во Прилеп од 14 јуни 1901 година, наоѓаме и тука, но со нова временска неприлика: „Опет у 1901 го(д). јула 9 во понеделник реката многу поголема во црквата от прозор влезе го покри престолот у Прилеп“. Според друг запис од зимата 1904 година, Прилеп го зафатило страшно невреме: „На 1904 г. беше голема зима у Прилепу која не се памти“. И овие белешки ги сметаме за дело на попот Кочовиќ, кој на претходните страници има запишано: „Поп Алексија Кочовиќ, парох Прилеп 1906 год.“.

Двата записа за големите поплави коишто го зафатиле Прилеп во временска дистанца само од еден месец (јуни-јули 1901 година) ги надополнуваат објавите во тогашниот печат што се осврнале на поплавите. Во една анонимна дописка објавена во весникот *Вести* од 26 јуни 1901 година, упатена од Битола, се вели дека:

„На 14 месецов во град Прилеп и блиската северо-источна околина врнел пороен дожд со град и причинил голема поплава. За кратко време Прилепската река нашла многу силно и причинила големи пакости, откако поплавила голем дел од градот. Сите седум мостови на реката се одвлечени, околу 80 куќи се целосно уништени, други 40 значително оштетени што во нив веќе не се живее. Освен тоа, има други 100 куќи кои настрадале, кои повеќе, кои помалку. Многу ливади, ниви и градини се натрупани со песок... 90-годишни старци не памтат таква поплава“ (*Вџсти*, 1901а, стр. 2).

Во понатамошниот текст на дописката се вели дека еден човек настрадал откако врз него се урнал покривот од куќата.

За првата поплава сретнуваме уште две кратки информации, објавени во весникот *Вести*. Првата, од 17 јули, се однесува на формирање комисија за помош на настраданите. Бидејќи е кратка, ќе ја предадеме во целост:

„Со царско ираде се заповеда да се состави комисија, којашто ќе собира помош во полза на жителите на Прилеп коишто настрадаа од последната поплава. Оние, чии куќи им биле урнати, ќе бидат спроведени во чадори“ (*Вџсти*, 1901б, стр. 2).

Втората поголема информација е од 20 јули и во неа, покрај за првата поплава од 14 јуни, се зборува и за втората поплава од 9 јули. Во неа се вели:

„Комисиите коишто се состанаа тука (во Прилеп – б.м.) и во Битола, под почесното претседателство на Н(еговото) И(мператорско) В(исочество) Султанот, за да им помогнат на несреќните жртви од постојните поплави што станаа во Прилеп, истовремено ја започнаа својата работа. Тукашната комисија којашто се наоѓа под претседателство на градскиот управник Редван паша, заседава во градската управа“ (*Вџсти*, 1901в, стр. 1-2).

Сепак, не се стигнало да се залечат „старите рани“, кога водата повторно нашла: „предизвикана од поројните дождови, утрината од минатиот понеделник, реката којашто минува низ градот излезе од коритото и ги поплави пониските маала до средината на пазарот. И овој пат беа потопени

голем број куќи“. Поради ваквите трагични настани, во Прилеп пристигнале и министерот за внатрешни работи на Османлиската Империја, Фуад беј, како и битолскиот валија.

Записите за поплавите во книгите *Слово Недела Митара и Фарисеа* и *Сочиненија Свјатога Димитриа митрополита Ростовскаго, част третиа* ги сметаме за сведоштво на човечката потреба да се забележат несекојдневните настани коишто се случувале еднаш или двапати во животот. Впрочем, за такви поплави, какви што се наведени во овие белешки, не се сеќавале ни деведесетгодишните старци. Овие записи се резултат на немоќта, стравот, барањето начин на идните генерации да им се соопшти за природните катастрофи коишто го погодиле Прилеп.

Во книгата *Сочиненија Свјатога Димитриа митрополита Ростовскаго* наоѓаме и записи кои се однесуваат на отворање училиште и на параклис. Првиот запис е многу краток, потекнува од 1897 година и гласи: „Се отвори српска школија у Прилепу“. Вториот запис е подоцнежен: „Се отвори параклисо 1906 година аугуст 10 во петок, прва сезона се слугуа 13 аугуст у неделју српски“. Над овој запис испишан со сино мастило, стои запишано името на „Поп Јован Н...ковиќ (нечитко – б.м.) свештеник у Прилепу“.

Врз основа на овие записи можеме да заклучиме дека кон крајот на XIX и почетокот на XX век во Прилеп се чувствувало засилено српско влијание, спротивставено на бугарската пропаганда. Со цел да продре посилно меѓу прилепското граѓанство, со помош на српските дипломатски служби било отворено српско училиште во градот во 1879 година. Откако српскиот образовен елемент се зацврстил, по неполни десет години се поставиле основите и на нов црковен субјект, покрај Патријаршијата и Егзархијата. Иницијативата за градење на параклисот била дадена уште во 1884 година од страна на Алекса Кочовиќ, претседател на тогашната српска црковно-училишна општина во градот. Иако на српската црква не ѝ било дозволено да дејствува на територијата на Македонија, таа нашла начин како да ги придобие прилепчани со ветувањата дека богослужбата во параклисот ќе биде на нивниот мајчин јазик. И овој аргумент оди во прилог на идентификувањето на Алекса Кочовиќ со Алекса Попов. Овој параклис немал големо значење за духовниот живот на граѓаните сè до моментот кога во негова близина не била изградена големата црква „Свети Кирил и Методиј“ во периодот од 1926 до 1936 година.

3. Заклучок

Записите на маргините на црковните книги коишто денес се наоѓаат во манастирот „Трескавец“ ни го покажуваат патот преку кој македонските цркви и манастири се снабдувале со богослужбена литература. Почнувајќи од Москва или од Киев, каде што тие книги биле печатени, во Македонија пристигнувале по море: преку Црното Море и Цариград или по земјен пат преку Бесарабија. Во случајот со трескавечките книги, најголемиот дел од нив тука дошле по морски пат, најпрво во манастирот „Хилендар“ на Света Гора, па благодарение на разни игумени и архимандрити го нашле своето место во овој значаен македонски духовен центар. Записите на кои им посветивме

внимание се само дел од големата приказна на човечката желба зад себе да остави некаква трага, спомен за своето постоење.

Библиографија

- Ангелески, З. (2008). *170 години од осветувањето на црквата „Св. Благовештение“*. Прилеп.
- Дописка. (1901а). *Вџсти*. Цариградъ, брой 57.
- Дописка. (1901б). *Вџсти*. Цариградъ, брой 63.
- Дописка. (1901в). *Вџсти*. Цариградъ, брой 64.
- Сърбитѣ. (1891). *Новини*. Цариградъ, брой 26.
- Угринова-Скаловска, Р. (редакција). (1975). *Записи и летописи*. Скопје: Македонска книга.
- Хаџи Васиљевић, Ј. (1928). *Просветне и политичке прилике и јужним српским областима у XIX веку, до српско-турских ратова 1876-1878*. Београд.
- Џамбазовски, К. (приредил). (1991). *Граѓа за историјата на македонскиот народ, од архивот на Србија 1891, том V, книга II*. Белград.

Slavcho Koviloski

Records on the Margins: From the Monastery Literary Heritage of Treskavec

Abstract: On the margins of many church books are written numerous records that bring out information and tell us a story of everyday life of the common man. For this occasion, we explore and present the records on the margins of the monastery Treskavec, Prilep.

Keywords: *Treskavec, records, margins, church books, Alexa Kochovikj, Alexa Popov, flood.*

